

संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्यन
मन्त्रालयद्वारा आयोजित मन्त्रालयस्तरीय विकास
समस्या समाधान समितिको बैठकमा लुम्बिनी
विकास कोषद्वारा प्रस्तुत आ.व. २०७४/७५
को वार्षिक समीक्षा विवरण

परिचय

भगवान बुद्धको पवित्र जन्मस्थल लुम्बिनी तथा भगवान बुद्धको जीवनसँग प्रत्यक्ष वा परोक्षरूपमा सम्बन्ध रहन गएका तिलौराकोट (प्रचीन कपिलवस्तु), गोटीहवा, निग्लीहवा, सगरहवा, सिसनियाकोट, कुदान (कपिलवस्तु), देवदह (रुपन्देही), रामग्राम (नवलपरासी) पुरातात्विक क्षेत्रको अन्वेषण, उत्खनन, संरक्षण तथा विकास गर्न लुम्बिनी विकास कोष ऐन, २०४२ द्वारा लुम्बिनी विकास कोष गठन भएको हो

१. आ.व. २०७४/७५ को स्वीकृत बजेट :

रु. ७१ करोड ९४ लाख

खर्च : ७१ करोड १७ लाख १७ हजार

वित्तिय प्रगति प्रतिशत : ९९ प्रतिशत

भौतिक प्रगति प्रतिशत : १००

२. कार्यक्रम तथा आयोजनाको आ.व. २०७४/७५ को वार्षिक लक्ष्य तथा प्रगति :

कार्यक्रम नं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति		सूचकमा आधारित प्रमुख प्रतिफल/उपलब्धी
		परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भारित	परिमाण
२.१५.५.१ १७	अध्ययन, सर्वेक्षण, अनुसन्धान	लुम्बिनी-पोखरा-काठमाडौं-सैलङ्ग-हलेसी हुँदै दमकसम्म र लुम्बिनीदेखि सुर्खेत-काक्रेविहार हुँदै कञ्चनपुरसम्म बुद्धिष्ट सर्किटको विकास गर्ने	१.३ ९	१००००	८८७५	१.२३	नेपाल बौद्ध परिपथको दस्तावेज तयार भएको
२.१७.५.८	शान्तिपुरस्कार अक्षय कोषमा दाखिला गर्ने - विविध कार्यक्रम	शान्तिपुरस्कार अक्षय कोषमा दाखिला गर्ने - विविध कार्यक्रम	०.१ ४	१०००	१०००	०.१४	अक्षय कोषमा जम्मा भएको
२.१७.५.२ ४	बुद्ध जयन्ती तथा लुम्बिनी दिवस कार्यक्रम मनाउने	बुद्ध जयन्ती तथा लुम्बिनी दिवस कार्यक्रम मनाउने	४.१ ७	३००००	२२५२४	३.१३	करिव २६ देशका बौद्ध विद्वान, सम्माननीय राष्ट्रपति, प्रधानमन्त्रीज्यूहरूको उपस्थितिमा अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध सम्मेलन तथा बुद्ध जयन्ती कार्यक्रम सम्पन्न भएको

२. कार्यक्रम तथा आयोजनाको आ.व. २०७४/७५ को वार्षिक लक्ष्य तथा प्रगति :

कार्यक्रम नं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति		सूचकमा आधारित प्रमुख प्रतिफल/उपलब्धी
		परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भारित	परिमाण
२.१५.५.१ १७	अध्ययन, सर्वेक्षण, अनुसन्धान	लुम्बिनी-पोखरा-काठमाडौं-सैलुङ्ग-हलेसी हुँदै दमकसम्म र लुम्बिनीदेखि सुर्खेत-काक्रेविहार हुँदै कञ्चनपुरसम्म बुद्धिष्ट सर्किटको विकास गर्ने	१.३ ९	१००००	८८७५	१.२३	नेपाल बौद्ध परिपथको दस्तावेज तयार भएको
२.१७.५.८	शान्तिपुरस्कार अक्षय कोषमा दाखिला गर्ने	शान्तिपुरस्कार अक्षय कोषमा दाखिला गर्ने - विविध कार्यक्रम	०.१ ४	१०००	१०००	०.१४	अक्षय कोषमा जम्मा भएको
२.१७.५.२ ४	बुद्ध जयन्ती तथा लुम्बिनी दिवस कार्यक्रम मनाउने	बुद्ध जयन्ती तथा लुम्बिनी दिवस कार्यक्रम मनाउने	४.१ ७	३००००	२२५२४	३.१३	करिव २६ देशका बौद्ध विद्वान, सम्माननीय राष्ट्रपति, प्रधानमन्त्रीज्यूहरुको उपस्थितिमा अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध सम्मेलन तथा बुद्ध जयन्ती कार्यक्रम सम्पन्न भएको

कार्यक्रम नं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति		सूचकमा आधारित प्रमुख प्रतिफल/उपलब्धी
		परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भारित	परिमाण
५.१.४.१	उपभोग खर्च (सरकारी निकाय, समिति एवम् बोर्डहरुलाई निःशर्त (कर्मचारी सुविधा))	उपभोग खर्च (सरकारी निकाय, समिति एवम् बोर्डहरुलाई निःशर्त (कर्मचारी सुविधा))	५.५६	४००००	४००००	५.५६	भुक्तानी गएको
८.१.१.१	जग्गा खरीद/ मुआब्जा	कपिलवस्तुका पुरातात्विक क्षेत्र, देवदह, रामग्राम क्षेत्रमा अवश्यकतानुसार जग्गा खरिद गर्ने	२.७८	२००००	२००००	२.७८	कपिलवस्तु जिल्लाको निग्लीहवामा जग्गा खरिद सम्पन्न
८.२.६.१२	गुरुयोजना अनुसारको स्टाफ कोलोनी निर्माण कार्य शुरु गर्ने ।	गुरुयोजना अनुसारको स्टाफ कोलोनी निर्माण कार्य शुरु गर्ने ।	१.३९	१००००	२७९६२	३.८९	२८ परिवार अट्ने क्षमता भएको स्टाफ क्वाटर निर्माण कार्य शुरु
८.६.१.३	सडक कालो पत्र तथा फायर लाइन निर्माण गर्ने	गुरुयोजनाका सर्भिस रोडहरु कालोपत्र गर्ने, फायरलाइनहरु तथा विहार क्षेत्रका सडकहरुमा इटा छाप्ने र पार्कइङ समेत	१०.४३	७५०००	३९२४२	५.४५	६ कि.मि. सर्भिस सडकहरु कालोपत्र भएको, ७०० मि. मा ट्रयाक खोल्ने कार्य सम्पन्न भएको

कार्यक्रम नं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति		सूचकमा आधारित प्रमुख प्रतिफल/उपलब्धी
		परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भारित	परिमाण
८.६.१५.२	केन्द्रिय नहरको दयाँ बायाँ ग्रिनरी तथा ल्याण्डस्केपिङ्ग निर्माण गर्ने ।	केन्द्रिय नहरको दयाँ बायाँ ग्रिनरी तथा ल्याण्डस्केपिङ्ग निर्माण गर्ने ।	३.४८	२५०००	३३४६८	४.६५	गुरुयोजना अनुसार नहरको दयाँ बायाँ ल्याण्डस्केप तथा ग्रिनरी सम्बन्धी कार्य ९० प्रतिशत सम्पन्न
८.६.२२.१	नर्सरी वा ब्याड निर्माण/ वायोइन्जिनियरिङ्ग कार्य	विभिन्न विरुवा तथा फुलहरु उत्पादनका नर्सरी विकासविस्तार सम्बन्धी कार्य गर्ने ।	०.७०	५०००	२९१७	०.४१	नर्सरीमा विरुवा उत्पादन तथा बृक्षारोपण सम्बन्धी कार्य सम्पन्न
८.६.२५.८	ग्रिन हाउस / शेड हाउस /पोलि हाउस	गुरुयोजना अनुसारको केन्द्रीय नहर मर्मत सम्भार गर्ने, सरसफाई गर्ने साथै पवित्र उध्यानमा ध्यान सेड तथा प्लेटफर्म निर्माण गर्ने कार्य	०.७०	५०००	११४२	०.१६	विभिन्न मर्मत सम्भार कार्य सम्पन्न

कार्यक्रम नं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति		सूचकमा आधारित प्रमुख प्रतिफल/उपलब्धी
		परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भारित	परिमाण
८.६.२८.७	पोखरी निर्माण	गुरुयोजना अनुरूपको उत्तरी मिड लिङ्क क्यानल and east pond निर्माण गर्ने गुरुयोजना अनुरूपको केन्द्रीय नहरको बीचबाट पूर्व तथा पश्चिम दुवैतर्फ लिङ्क क्यानल र पोखरी निर्माण गर्ने	६.९५	५००००	५९४७२	८.२७	उत्तरी पोखरीमा कोलोल्याड, सिम्बोलिक पिभिलियोन, पूर्वी पोखरीको ल्याण्डस्केप तथा अन्य निर्माण कार्य चालु रहेको
८.६.४१.१ ९०	शौचालय / विश्राम स्थल	पुरातात्विक क्षेत्रहरु कुदान, तिलौराकोट, रामग्राम, देवदह क्षेत्रमा लगायतमा शौचालय, विश्रामस्थल, पार्किङ्ग निर्माण, निग्लीहवा भवन मर्मत सम्भार	४.१७	३००००	२६३१३	३.६६	निग्लीहवामा शौचालय, गार्डक्वाटर मर्मत, अशोकस्तम्भमाथि सेड निर्माण लगायत तथा तिलौराकोटको साइट अफिसमा तला थप, कुदानमा ल्याण्डस्केपको कार्य सम्पन्न

कार्यक्रम नं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति		सूचकमा आधारित प्रमुख प्रतिफल/उपलब्धी
		परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भारित	परिमाण
८.६.४२.१ १०६	हल निर्माण	लुम्बनी विकास कोषभित्र अन्तर्राष्ट्रियस्तरको सभा समिनार गर्न परामर्शदाताले उपलब्ध गराएको ड्रइङ्ग, डिजाइन अनुसार ५००० मानिस अट्ने हल निर्माण	९.७३	७००००	४४१९९	६.१४	हल निर्माण कार्य चालु, हालसम्म ११० वटा १० मि. गहिराइ भएको पाइल फाउण्डेशनको कार्य सम्पन्न
८.६.४२.१ ५९८	पुरातात्विक क्षेत्र व्यवस्थापन कार्य : कुदान लगायत क्षेत्रमा पर्यटक सूचना केन्द्र, भवन आदि निर्माण गर्ने कार्य	पुरातात्विक क्षेत्र व्यवस्थापन कार्य : कुदान, सिसहनीया, अरौराकोट, सग्रहवा, देवदह रामग्राममा क्षेत्रमा पर्यटक सूचना केन्द्र, भवन आदि निर्माण गर्ने कार्य	३.४८	२५०००	२७८३०	३.८७	भगवान बुद्धको मावली देवदहको भवानीपुरमा बहुआयामिक भवनको निर्माण कार्य ८० प्रतिशत सम्पन्न, सोनवागढ पुरातात्विक क्षेत्र, देवदहको बैरीमाइमा तटबन्ध निर्माण कार्य सम्पन्न
८.६.४२.१ ५९९	लुम्बिनी गुरुयोजना लगायत कपिलवस्तु, देवदह, रामग्रामका पुरातात्विक क्षेत्रहरुको रसफाइ, सुरक्षा लगायतका कार्य	लुम्बिनी गुरुयोजना लगायत कपिलवस्तु, देवदह, रामग्रामका पुरातात्विक क्षेत्रहरुको रसफाइ, सुरक्षा लगायतका कार्य	४.८७	३५०००	३४६०४	४.८१	कार्य सम्पन्न भएको

कार्यक्रम नं.	कार्यक्रम/क्रियाकला प	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति		सूचकमा आधारित प्रमुख प्रतिफल/उपलब्धी
		परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भारित	परिमाण
८.६.४२.१ ५९६	पवित्र उद्यान क्षेत्रमा बगैचा लगायतका सौंदर्यकरण गर्ने कार्यहरू	पवित्र उद्यान क्षेत्रमा बगैचा लगायतका सौंदर्यकरण गर्ने कार्यहरू	०.७०	५०००	७६२०	१.०६	लुम्बिनीको पवित्र उद्घ्यानमा ८०/८० मि. मा शान्ति बगैँचा निर्माण कार्य सम्पन्न
८.६.४२.१ ५९७	गुरुयोजना अनुरूपको वाटर टावर र वाटर सप्लाई सिष्टम निर्माण गर्ने	गुरुयोजना अनुरूपको वाटर टावर र वाटर सप्लाई सिष्टम निर्माण गर्ने	९.७३	७००००	८०७००	११.२२	९ लाख लिटर अन्डरग्राउण्ड रिजरभवायर, ३ लाख लि. को ओभरहेड ट्यांक, १२ कि.मि. पानी वितरण गर्ने पाइप विछ्याउने कार्य ८० प्रतिशत सम्पन्न
८.६.४२.१ ७५	गुरुयोजना अनुरूप सिम्बोलिक पेभिलियोन निर्माण गर्ने (गत आ.व.)	गुरुयोजना अनुरूप सिम्बोलिक पेभिलियोन निर्माण गर्ने	२.७८	२००००	२०७६१	२.८९	लुम्बिनीको संस्कृति झल्काउने ३ जोडी सिम्बोलिक पिभिलियोन निर्माण कार्य सम्पन्न

कार्यक्रम नं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति		सूचकमा आधारित प्रमुख प्रतिफल/उपलब्धी
		परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भारित	परिमाण
८.६.४२.३ ६८८	२५६२औं बुद्ध जयन्तिका अवसरमा अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध सम्मेलन आयोजना गर्दा आवश्यक निर्माण तथा मर्मत कार्य गर्ने	२५६२औं बुद्ध जयन्तिका अवसरमा अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध सम्मेलन आयोजना गर्दा आवश्यक निर्माण तथा मर्मत कार्य गर्ने	६.९५	५००००	४७१२८	६.५५	अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध सम्मेलनको लागि ३००० मानिस अट्टने सभाहल नेपाली सेनाद्वारा निर्माण सम्पन्न, गुरुयोजना क्षेत्रमा सरसफाइ, रंगरोगन, मर्मत कार्य सम्पन्न
८.७.२८.१ ९	अन्वेषण तथा उत्खनन	कपिलवस्तुका पुरातात्विक क्षेत्र, देवदह, रामग्राम तथा सैनामैना क्षेत्रमा उत्खनन तथा संरक्षण गर्ने	०.७०	५०००	३६९३	०.५१	पुरातात्विक संरक्षण अन्तर्गत देवदह पोखरी संरक्षण लगायत अन्य संरक्षण कार्य सम्पन्न
८.७.२९.२ २	अन्य पूँजीगत सुधार	सुरक्षा संरचना अन्तर्गत गार्डपोष्ट, वाकश्रो गेटको संरचना तथा सिसिटिभि क्यामरा थप लगायत अन्य मर्मत गर्ने	०.७०	५०००	४१८६	०.५८	कार्य सम्पन्न भएको

कार्यक्रम नं.	कार्यक्रम/क्रियाक लाप	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति		सूचकमा आधारित प्रमुख प्रतिफल/उपलब्धी
		परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भारित	परिमाण
८.७.२९.६ २	अन्य पूँजीगत अनुसन्धान तथा परामर्श	५००० जना अट्न हल, टेलिकम्युनिकेशन, इलेक्ट्रिसिटी र गुरुयोजनाको बाँकी कार्य सम्पन्न गर्न विस्तृत डिजाइन तथा सुपरभिजन कार्य तथा अन्य अति आवश्यक परामर्शदाता	६.९५	५००००	२२०७६	३.०७	सभाहल निर्माण, विजुली व्यवस्थापन तथा सूचना प्रविधिसँग सम्बन्धित सुपरभिजन कार्य चालु अवस्थामा रहेको लगायत अन्य परामर्श सेवाहरु लिने कार्य सम्पन्न
८.८.१९.९	सफ्टवेयर मर्मत तथा खरिद	जिन्सी, एकाउन्ट, इविडिङ्ग, टिकेटिङ्ग लगायत प्रविधिक सफ्टवेयरहरु खरिद तथा मर्मत गर्ने	०.४२	३०००	११७२	०.१६	इ-टिकेटिङ्ग गर्ने सफ्टवेयर निर्माण कार्य सम्पन्न लगायत मोवाइल एप, इ- विडिङ्गका सफ्टवेयरको सेवा खर्च
	जम्मा		१००	७१९४००	७११७१७	९८.९३	-

२. हालसम्मको समष्टीगत भौतिक तथा वित्तीय प्रगति : ८० प्रतिशत

३. आ.व. २०७४/७५ को नेपाल सरकारको वार्षिक नीति कार्यक्रमको र बजेट बक्तव्यको कार्यान्वयन कार्ययोजनाको प्रगति :

-

४. कार्यक्रम तथा आयोजनाहरूको संख्यात्मक विवरण :

८० प्रतिशतभन्दा बढी अर्थात् ९९ प्रतिशत प्रगति हाँसिल भएको

५. कार्यक्रम तथा आयोजनाहरूको प्रगति कम हुनुका कारणहरू :

(क) कोषले आ.व. २०७४/७५ मा ९९ प्रतिशत प्रगति हाँसिल भए तापनि ४० वर्ष अगाडि अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग र डिजाइनमा तयार भएको लुम्बिनी गुरुयोजना सम्पन्न गर्न प्रयाप्त बजेट तथा दक्ष जनशक्तिको अभाव रहेको ।

(ख) शुरूका वर्षहरूमा भएका अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिबद्धताअनुरूप सहयोग प्राप्त हुन नसकेको ।

५. समस्या समाधानका लागि भएका प्रयासहरू :

- (क) अन्तर्राष्ट्रिय दातृ संस्था तथा देशहरूसँग सहयोगको लागि पहल गरिएको ।
- (ख) नेपाल सरकारको अनुदानबाट नै लुम्बिनी गुरुयोजनाका बाँकी कार्यहरू सम्पन्न गर्नका लागि पहल गरिएकोमा नेपाल सरकारबाट प्रतिबद्धता प्राप्त भएको ।
- (ख) पदपूर्तिको लागि सूचना समेत आवाहन भएकोमा विभिन्न निकायमा परेका मुद्दा, उजुरीहरूको जवाफ दिइएको ।

६. आ.व. २०७४/७५ सम्मको बेरजु अंक, फछ्यौट भएको बेरजु प्रतिशत, बाँकी बेरजु र फछ्यौटका लागि गरिएका प्रयासहरू :

आ.व. २०७४/७५ सम्मको बेरजु अंक : ३४ करोड २९ लाख १६ हजार
फछ्यौट भएको बेरजु अंक र प्रतिशत : २६ करोड ३ लाख ४८ हजार
७५.९२ प्रतिशत

बाँकी बेरजु अंक : ८ करोड २५ लाख ६८ हजार

फछ्यौँटका लागि गरिएका प्रयासरहरु : बेरुजु फछ्यौँटको लागि छुट्टै कर्मचारीको व्यवस्था गरिएको तथा फछ्यौँटका लागि वार्षिक कार्ययोजना बनाई निरन्तर प्रयास भइरहेको ।

७. आगामी MDAC मा छलफल हुनुपर्ने NDAC मा प्रस्ताव गर्नुपर्ने समस्या र समाधानका विकल्पहरु :

क्र.सं.	आयोजना कार्यान्वयनमा देखिएका मुख्य मुख्य समस्याहरु	समस्या समाधानका लागि सुझाव	मविसस समिति (MDAC) मा प्रस्तुत गर्नुपर्ने देखिएका समस्याहरु
१.	लुम्बिनी गुरुयोजना ३ वर्षभित्र सम्पन्न गर्ने अनौपचारिक लक्ष्य निर्धारण गरिएता पनि आवश्यक बजेटको अभाव रहेको	बजेटको व्यवस्थापन हुन जरुरी	बजेटको व्यवस्थापन हुन जरुरी
२	विगत २०६० सालदेखि कोषमा स्थायी पदपूर्ति नहुँदा आवश्यक दक्ष कर्मचारीको अभाव रहेको	समय सापेक्ष O&M का कार्यहरु सम्पन्न गरि पदपूर्ति गर्नु पर्ने ।	पदपूर्तिको लागि आवश्यक सहयोग
३	शुरुका अवस्थाहरुमा भएका अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिबद्धता अनुरूप श्रोत प्राप्त नभएको ।	अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा सम्पर्क विस्तारका लागि आवश्यक समन्वय ।	अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा सम्पर्क विस्तारका लागि आवश्यक समन्वय ।
४	गुरुयोजना सम्पन्न गर्न स्थानीयस्तरको सहयोग जुटाउन नसक्नु ।	प्रदेश र स्थानीय सरकारहरु संग आवश्यक समन्वयका लागि राजनैतिक प्रतिबद्धताका लागि पहल ।	प्रदेश र स्थानीय सरकारहरु संग आवश्यक समन्वयका लागि राजनैतिक प्रतिबद्धताका लागि पहल ।